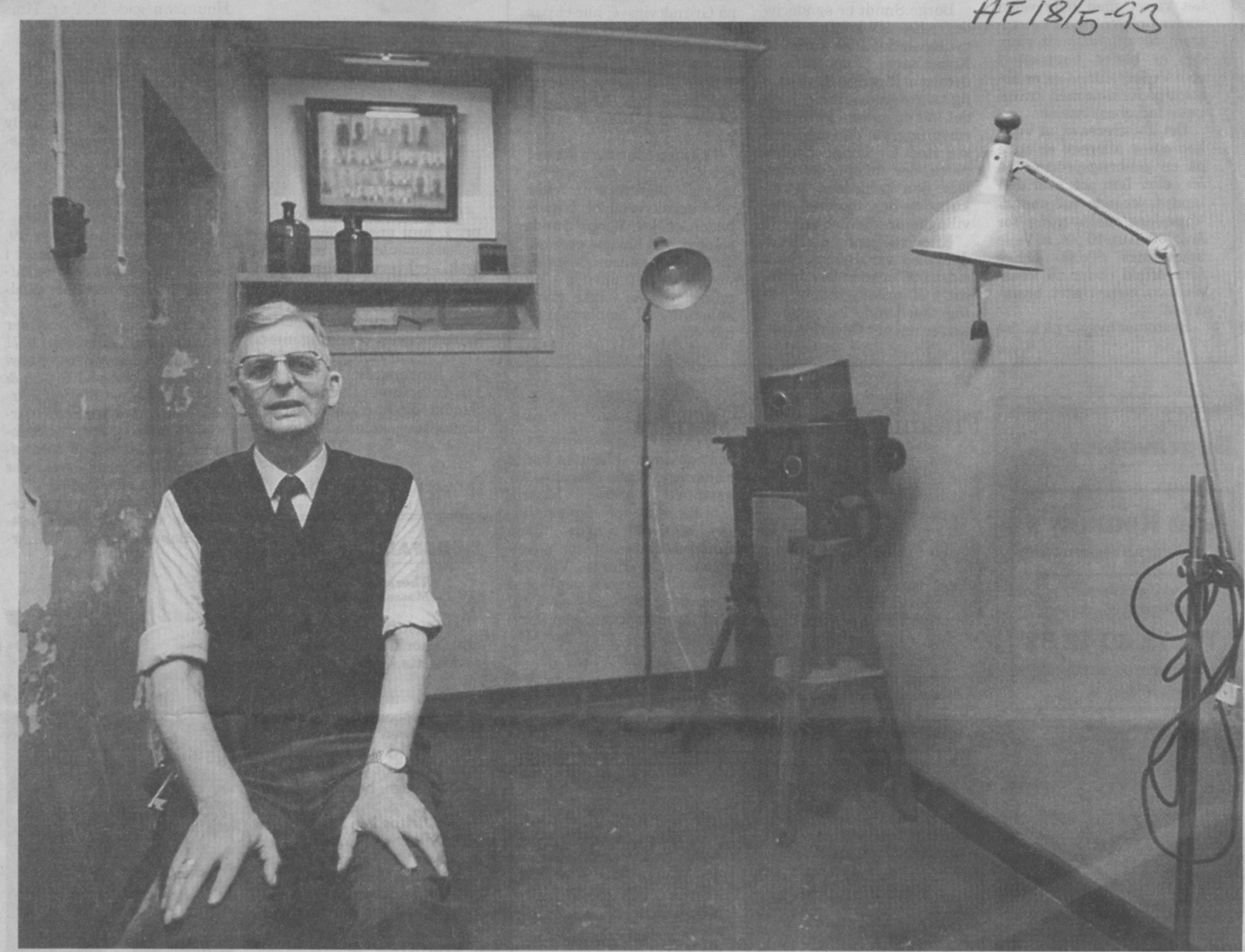

Men også personalet måtte en tur i "stole", og fotograferes, når de blev ansat. Aage Egholm har selv prøvet turen flere gange, men slap dog for at blive spæ"dt fast, som fangerne blev det.

Jubilæer på slottet

Statsfængslet i Horsens fylder Kristi himmelfartsdag 140 år og dets museum 40 år

Tekst:
Marianne Lindsmann
Foto: Lars Juul

Den 20. maj har de tykke fængelsmure på Fussingsvej gennem 140 år lyttet til skrig af smerte, når fangerne førhen blev pisket, de så Jens Nielsen blive halshugget, de hørte mænd græde af længsel efter dem derhjemme og de hørte skældsord, eder og forbandelser. De har overværet bryllupper og barnedåb, sportsskampe, korsang og elskendes kærlige forening.

Statsfængslet i Horsens - "Slottet", som det kaldes i daglig tale - har lige siden de første 40 tugthusfanger flyttede ind den 20. maj 1853 get byen.

Fngslet skabte arbejdspladser og leverede arbejdskraft til nogle af byens virksomheder - men den gav også Horsens et ry som fængselsby - et ry, som borgerne mildt sagt ikke altid har vret lige begejstrede for.

Museum i

I 140 år har der vret et liv bag murene, der på mange måder var et spejlbillede af vet i samfundet udenfor. Gradvis fik man et mildere syn på fangerne og store respekt for de indsatte som mennesker. Dødsstraffen blev afskaffet, de korporlige afstraffelser ligeså. Mange an-

dre forbedringer fulgte undervejs. Men de tykke mure og savnet af friheden, familie og venner er der stadig. Fængselslivet har sin helt egen historie. Den er bevaret for eftertiden i klderen, hvor fængselsmuseet holder til. Det begyndte allerede i 1916-18, hvor nogle indsamlede effekter blev stillet ned i et par kælderceller. Men der gik kun kort tid, så skulle cellerne bruges til deres oprindelige formal igen, og tingene blev pakket ned og sat på loftet.

I 1948 blev der stillet et lokale til rådighed, kasserne hentet ned fra loftet og en pensioneret overbetjent påtog sig opgaven med at gennemgå og sortere museumsgenstandene. Bagefter skulle han sammen med fængselets davrende bogholder indrette et museum.

Men for indretningen var blev der lagt planer om at inddrage lokalet til andet formal - og arbejdet blev indstillet.

Men i forbindelse med fængslets 100-års jubil um i 1953 kom der gang i museumsplanerne igen. Man ville finde nogle bedre og endelige lokaler. Det blev i det tidlige vaskeri under fængslets øtføj . Desvrre var der hverken varme eller frisk luft og mange fotografier gik til under opbevaringen her.

Mere plads

Forst da Aage Egholm begyndte som grøn f ngsselsbetjent-aspirant i halvtredserne kom der for alvor gang i indsamlingen.

I begyndelsen var der ikke megen forståelse for bans "samlermani". Det var jo bare

gammelt ragelse, han gemte af vejen. Hvorfor det skulle være interessant at bevare ting, som fangerne havde brugt eller fremstillet - ofte illegalt - og hvorfor det skulle were vrd at huske historierne om dem, deres liv og bedrifter bag murene, var ufatteligt for de fleste.

Men som man nrmede sig 125-års jubilæet i 1978 begyndte man igen at sysle med tanker om at flytte samlingen. Og denne gang skulle det go-res godt. Man inddrog seks teller i kældergangen mod sydvest, og med gennembyrninger af mure blev de gjort mere egnede til formålet.

En mands samlermani

Langsomt vendte udviklingen. Flere og flere ting blev samlet ind af Aage Egholm og flyttet ned i klderen. Reb, som fanger havde brugt under flugtforsøg, hjemmelavede redskaber til tatovering, fine figurer af tygget rugbrød, malerier, legetøj, skeer, knive og nåle, som fanger havde slug for at komme på hospitalet og måske få en chance for at flygte, våben som fanger havde brugt mod hinanden eller f ngsselsbetjentene. Minder om et utal af kendte og

I 1971 flyttede Aage Egholm også fngslets arkiv ned i klderen. Senere kom også et fantasifuldt udvalg af hash-piber i enhver tænkelig udformning til.

Interessen for Egholms museum voksede - også udenfor murene. Flere og flere ville gerne ind og se, hvad der gemte sig i k lderen. Efterhånden voksede interessen til et pro-

blem. Bl.a. af hensyn til fangerne kan man ikke bare lukke et ubegrænset antal gster ind på fængslet for at se fængselsmuseet. Alligevel voksede antallet af besøgende støt.

I 1979 fik 335 gster lov til at besøge museet. I 1987 var man belt oppe på 3231, og det resulterede i, at man besluttede at flytte en del af fængselsmuseet udenfor murene og over på bymuseet i Lunden i en periode. I løbet af tre maneder i henholdsvis 1989 og -90 så i alt godt 42.000 mennesker fængslet udenfor murene.

Men også efter at alt igen var samlet i Statsfængslets kælder fortsatte interesse med at stige. Flere og flere bad om lov til at besøge museet - også turisterne viste en overvældende interesse for de rundvisninger, der blev arrangeret i samarbejde med Turistkontoret. I 1992 tog museet mod 6087 gster, og nu var gr nsen ved at vre nået.

Museum på vej udenfor murene

Også kommunen og turisterhvervet har Met øjnene op for museets store kultur- og turistmssige værdier. Aage Egholms samlermani og arbejde med at skaffe ting med tilknytning til Horsens Statsfængsel tilbage fra nær og fjern, har forvandlet skrammelbunkerne i et par støvede kælderrum til en af verdens allerfornemste samlinger af sin art.

Derfor arbejdes der i øje-blikket på at M skabt et permanent fængselsmuseum udenfor murene, og for kort tid siden prsenterede Horsens Turistforening sammen med Statsfngslet og Hor-

sens kommune et projektforslag til et underjordisk fængselsmuseum i Lunden.

Udgiver museums-hæfte

- Havde nogen dengang i 50'erne, hvor jeg matte redde ting til museet fra produkthandlerens vogn, sagt, at man engang ville planl gge at bygge et fængselsmuseum til 25 mill. kr. til tingene, så ville jeg have sagt, at de var splitter-tossede, siger Aage Egholm.

- Jeg kunne slet ikke have forestillet mig, at jeg skulle gå og lave noget, der skulle stte sig sådan et spor i eftertiden, siger Aage Egholm, der er en af dem, der glæder sig aller-mest til, at museumsplanerne realiseres, og han har allerede længe v ret i gang med at sikre sig døre, vinduer og andre materialer, der kan vre med til at skabe den belt rigtige »fængsels-stemning" på det nye museum. Og han er selv-følgelig også selv klar til at øse ud af sin store viden, når man skal i gang med indretningen og driften af museet.

Fngsselsmuseets 40 firs jubilæum - og fængslets 140 firs jubilæum - fejres med en reception for indbudte gæster de 2. juni. Desuden udgives der i anledning af fængselsmuseetsjubilæum et lille hæfte, der fortæller tr k af museets historie.